

N:o 31.

Ank. till Riksd. Kansli den 3 Mars 1874, kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning af dels Riksdagens år 1873 församlade revisorers berättelse om verkställd granskning af de under Kongl. Kommers-kollegii förvaltning ställda fonder och medel samt dels väckt motion angående upphörande af förlagslåns utlemnande från samma fonder.

(R. A.)

Utaf det i ofvannämnda, till Stats-Utskottet remitterade berättelse intagna kapitalslut öfver Manufaktur-diskontfonden för år 1872 inhemtas, bland annat,

att fondens <i>inkomster</i> under år 1872 utgjörts af:		
Räntor	R:dr 96,309: 67.	
Inkomster af ullmagasinet i Norrköping m. m.	„ 1,094: 67.	97,404: 34.
att fondens <i>utgifter</i> under samma år bestått af:		
1:o. Aflöning	R:dr 20,266: 67.	
2:o. Arvoden till Kommerskollegii president, ledamöter m. fl.	„ 6,093: 32.	
3:o. Pensioner	„ 8,530: 41.	
4:o. Extra utgifter	„ 1,146: 6.	
5:o. Ränta till Riksbanken för begagnade kreditivmedel.....	„ 19,588: 65.	
6:o. Aflöning m. m. vid ullmagasinet i Norrköping	„ 717: 81.	56,342: 92.
så att fondens vinst utgjort		41,061: 42.
		<u>R:dr 97,404: 34.</u>

hvarförutan köpeskillingen för ullmagasinet i Norrköping tillfallit fonden med	58,000: —
att fondens <i>tillgångar</i> vid 1872 års slut uppgingo till ett sammanlagdt belopp af	2,836,471: 38.
bestående af:	
1:o. Behållning å kassakreditivräkningen i Riksbanken	747,871: 65.
2:o. Säkra fordringar:	
a) Diskontlån R:dr	962,377: —
b) Förlagslån i kapi- tal och ränta ..	969,366: 79.
c) Anståndslån dito ..	17,285: 61.
d) e) Förskott till omkostnader m. m.	204: 25.
	<u>2,697,105: 80.</u>
3:o. Osäkra fordringar:	
a) Diskontlån jemte rän- tor	137,524: 9.
b) Förlagslån dito	1,841: 99.
	<u>139,366: 8.</u>
	R:dr 2,836,471: 38.
samt att fondens <i>skuld</i> utgjordes af lyftade kreditiv- medel hos Riksbanken	1,000,000: —
jemte ränta	19,588: 65.
	<u>R:dr 1,019,588: 65.</u>

Under erinran att Manufaktur-diskontfondens rörelse i fordna tider, då andra förhållanden än nu voro rådande, otvifvelaktigt bidragit till höjande af de fabriks- och industrigrenar, som i denna inrättning egt lånerätt, men att under senare åren förhållandena väsendtligen förändrats, så att den lånetillgång, som af Manufakturdiskonten disponeras, blifvit af vida mindre betydenhet för de industriidkare, som deri ega lånerätt, hvarförutan flera högst betydande slag af fabriker uppstått, som äro från sådan lånerätt uteslutna, hafva revisorerne, på anförda skäl, hemställt, att Riksdagen behagade hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det måtte Manufakturdiskontens lånerörelse helt och hållet upphöra, i den mån de nu utestående lånen hinna indrifvas.

Uti häröfver afgifvet underdånigt utlåtande har Kommerskollegium, åberopande sin den 7 sistlidne Oktober aflåtna underdåniga skrifvelse, deri Kollegium på anförda skäl hemställt att Manufakturdiskontens verksamhet, för så vidt densamma hade till ändamål att genom lån i vanlig diskontväg understödja inhemska fabriks- och manufakturinrättningar,

mätte upphöra, beträffande revisorernes framställningar anmärkt, att de grunder, som af dem blifvit anförda, syntes afse den utlåningsrörelse, om hvilken upphörande med 1873 års slut Kollegium redan gjort hemställan. På denna gren af diskontinrättningens verksamhet egde revisorernes yttrande, att erfarenheten ådagalagt, »att under de sista åren berörda lånetillgång blifvit allt mindre anlitad», full tillämplighet; och denna omständighet hade också Kollegium tillföre framhållit och på densamma väsendtligen grundat sin ofvanberörda framställning. Annat hade förhållandet allt hittills visat sig vara med den lånerörelse, som hade till föremål att understödja anläggande och drifvande af större inrättningar i fabriksväg af antingen ny eller väsendtligen förbättrad beskaffenhet, eller i allmänhet just sådana industriidkare, som icke åtnjuta förmånen af diskontlån — enär de medel, som för denna lånegren kunnat användas, vanligen vida understigit beloppet af det begärda understödet i denna riktning. Att ett sådant lånebehof icke heller kunde i allo eller på ett för ändamålet verksamt sätt tillfredsställas af den mängd enskilda låneinrättningar, som under de senare åren uppstått, och således endast i mindre mån eller på mera tryckande vilkor kan tillgodogöra sig den af revisorerne antydda bankväsendets utveckling, kunde äfven lätteligen inses. Härvid borde äfven komma i betraktande, att, ehuru den svenska industrien under senare tiden gjort betydande framsteg i olika riktningar och derigenom i flera näringsgrenar kan bestå i täflan med utlandets konst- och slöjdskicklighet, en och annan industrigren ännu icke vore här i landet representerad eller långt ifrån ernått den utveckling, som möjliggör konkurrens med hvad den utländska produktionen i sådant afseende har att erbjuda. Vid öfvervägande här af hade Kollegium icke tilltrött sig böra hos Kongl. Maj:t föreslå indragning af Manufakturdiskontens s. k. förlagslånefond, utan deremot, under förutsättning af nådigt godkännande af hvad Kollegium yttrat och hemställt i fråga om upphörande af lånerörelsen i öfrigt, eller den som afser utlåningen i vanlig diskontväg, föreslagit att, sedan Manufakturdiskontens kreditivskuld till Riksbanken blifvit infriad, de medel, som komme att inflyta genom inbetalandet af utestående diskontlån, mätte tillföras förslagslånefonden för att sätta denna i tillfälle att mer än hittills motsvara sin bestämmelse. Hvad beträffade revisorernes anmärkning i afseende å diskontinrättningens förvaltningskostnader, har Kollegium vidare erinrat, att dessa redan blifvit minskade derigenom att tvenne tjänstebefattningar derstädes, på senare tider kunnat indragas till följd af dessas innehafvares afgang, och i den mån arbetet å kontoret komme att minskas genom diskontlånerörelsens upphörande, kunde

en ytterligare indragning af tjensterna inom kontoret ega rum, allt eftersom den läte sig lagligen utföras. Den af revisorerne vidare gjorda anmärkning, att tillräcklig anledning icke förefunnes, hvarför staten skulle fortfarande för en del industriidkares understödjande göra särskilda uppoffringar, syntes Kollegium icke heller vara befogad eller på sakförhållandet grundad. Om man äfven antog, att staten gjorde en uppoffring, då för omkring halft annat århundrade tillbaka en s. k. manufakturfond började att bildas, så kunde väl denna uppoffring anses vara rikligen ersatt af den nationalvinst, som derigenom kommit landet till godo, och dessutom borde icke förbises, att de antydda förvaltningskostnaderna bestridts och fortfarande bestridas af fondens egna vinstmedel, utom det att af dessa medel utgå bidrag till aflönande af vissa Kollegii embetsmän; hvarförutan å samma medel anvisats, bland annat, ganska betydliga belopp *dels* för ersättande af kostnaderna för den allmänna konst- och industriutställning, som år 1866 egde rum här i hufvudstaden, och *dels* för Sveriges deltagande i den internationela utställningen i Paris påföljande år, jemte det att allt ifrån 1827 till 1870 af samma vinstmedel utbetalts 21,000 R:dr R:mt årligen till uppehållande af ett allmänt undervisningsverk, eller Teknologiska institutet, äfvensom Manufaktur-diskontfondens tillgångaranlitatsförändamål, som för denna fond måste anses främmande, såsom exempelvis pensioneringen af det indragna s. k. manufakturstämpelverkets i riket f. d. tjänstemän och betjente. Att förvaltningen af Manufaktur-diskontfonden, så vida densamma komme att framdeles användas endast för utgifvande af förlagslån, måtte blifva temligen enkel och föga kostsam, låge i sakens natur, och Kollegium skulle visserligen icke underlåta att fortfarande söka medverka till vinnande af detta ändamål. Af hvad Kollegium sålunda yttrat följde, att Kollegium funne sig icke kunna understödja revisorerne framställning, för så vidt densamma icke öfverensstämde med det förslag i ämnet, Kollegium redan underställt Kongl. Maj:ts nådiga pröfning.

I sammanhang med behandlingen af Riksdagens revisorerers ofvanberörda hemställan har Utskottet förehåft en ininom Första Kammaren af Herr *A. O. Wallenberg* väckt motion (N:o 14), deri blifvit föreslaget, att Riksdagen behagade för sin del besluta att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det förlagslån ej vidare af de under Kommers-kollegium stående fonder må utlemnas samt att hvad som hädanefter i denna rörelse inflyter en gång om året må till Riksgälds-kontoret aflemnas såsom bidrag till amortering af statskulden.

Vid öfvervägande af de sålunda framställda förslagen och de skäl,

som för desamma blifvit anförda, har Utskottet icke kunnat undgå finna att, på sätt det blifvit erinradt, genom den stora utsträckning industrien på senare tider vunnit, dess behof af förlagskapital i så hög grad tillvuxit, att den lånetillgång, som af Manufakturdiskonten kan till förlagslån disponeras, numera är af ringa betydighet för de industriidkare, som erhållit dylika lån. Såväl dessa industriidkare, som äfven de, hvilka icke hos Manufakturdiskonten hafva förlagslån, måste därför på annat sätt skaffa sig större delen af det nödiga förlaget, till hvars fyllande förlagslånen från Manufakturdiskontfonden icke vidare äro tillräckliga. Den uppblomstring industrien vunnit synes ock ådagalägga att, äfven utan statens mellankomst, erforderliga medel till näringarnes bedrifvande kunna erhållas. Vid sådant förhållande torde tiden nu vara inne att tillse, det staten må befrias från de, i förhållande till gagnet, icke obetydliga uppoffringar, som med ifrågavarande förlagslån äro förenade, samt att, för vinnande af detta ändamål, bifalla de framställda förslagen om en reform i ofvan antydda hänseende; Och Utskottet, som anser att bestyret med diskontverkets slutliga utredning bör kunna på ett billigare och enklare sätt ombesörjas, om detta bestyr från Kommerskollegium öfverflyttas till Riksbanken eller annat förvaltande embetsverk, får alltså hemställa,

att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att hela den lånerörelse, som med Manufakturdiskontverkets tillgångar nu bedrifves, måtte, i den mån dess utestående fordringar inflyta, helt och hållet upphöra, samt att bestyret med diskontverkets utredning må, så fort ske kan, från Kommerskollegium öfverflyttas till Riksbanken eller annat förvaltande embetsverk, som har att fondens fordringar uppbära och, der så erfordras, genom lagliga åtgärder indrifva.

Stockholm den 3 Mars 1874.

På Stats-Utskottets vägnar:

ARVID FR:SON POSSE.

Reservationer:

af Herrar Friherre *F. A. Funck*, *C. Petre*, *F. Bruzewitz*, Grefve *C. L. af Ugglas*, Friherre *J. E. Stjernblad*, *C. Ekman*, *F. F. Carlson* och

Grefve *A. Mörner*, hvilka ansågo att Utskottets utlåtande bort hafva följande lydelse:

»Vid öfvervägande af de sålunda framställda förslagen och de skäl, som för desamma blifvit framställda, har Utskottet visserligen funnit att, på sätt Revisorerne anført, genom den stora utsträckning industrien vunnit, dess behof af förlagskapital i så hög grad tillvuxit att den lånetillgång, som af Manufaktur-diskontfonden disponeras, blifvit af vida mindre betydelse för de industriidkare, som deri ega lånerätt, än tillföre. Men om ock den *större* industrien, genom den utveckling bankväsendet och låneanstalterna inom vårt land numera vunnit, kan utan afsaknad undvara dessa förlagslån, torde dock svårigen kunna förnekas att, på sätt Kommers-kollegium i sitt utlåtande erinrat, en och annan industrigren ännu icke är här i landet representerad eller ernått den utveckling, som möjliggör konkurrens med hvad den utländska produktionen i sådant afseende har att erbjuda. Att i sådana fall och öfverhufvud taget för den *mindre* industrien förlagslån, ställda på flera år och i öfrigt af sådan beskaffenhet, som de, hvilka från Manufaktur-diskontfonden meddelats, fortfarande kunna vara till stort gagn för utvecklingen af den inhemska industrien, är lätt att inse; och det måste därför vara önskvärdt att en fond för sådant ändamål finnes disponibel. Om ock, på sätt Revisorerne anmärkt, de förvaltningskostnader, som hittills drabbat den s. k. Manufakturdiskonten, varit alltför stora i förhållande till den bedrifna rörelsen, torde dock dervid icke böra förbises, att en del af dessa kostnader utgöres af aflöningar till Kommers-kollegii tjänstemän, hvarigenom den å riksstaten uppförda kostnaden för bemälda Kollegium kunnat i någon mån minskas. Huruvida förvaltningen af ifrågavarande fond skulle lämpligen kunna och böra öfverflyttas till annat embetsverk, hörer väl icke egentligen till nu förevarande fråga; men Utskottet anser sig dock icke böra lemna oanmärkt, att de personer, som af Manufaktur-diskontens vinstmedel njuta aflöning, i alla de fall, der rättigheten till sådan aflöning grundar sig på fullmakt, ega att uppbära denna aflöning, äfven om göromålen till annat verk förflyttas, hvadan någon särdeles vinst för staten icke kan uppstå om dessa utgifter till oförminskade eller föga nedsatta belopp utgå, utan att något arbete därför fordras af dem, som få uppbära aflöningen. Öfverflyttningen till annat embetsverk torde alltså böra ega rum först då, när någon väsentligare förändring med Kommers-kollegii förvaltningsbestyr beslutas, eller sedan de tjänstemän, hvilka nu enligt fullmakt åtnjuta aflöning, ersatts af andra, som i enlighet med Kongl. brefvet den 5 Juli 1867 förordnats att endast tills vidare förrätta göromålen.

Då likväl det torde finnas gagneligt att en noggrann utredning sker rörande de grunder, efter hvilka förlagslån böra utlemnas, samt om de industrigrenar, som deraf företrädesvis böra komma i åtnjutande, hemställer Utskottet,

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande om och i hvad mån förändring i nu gällande föreskrifter i fråga om de förlagslån, som af Manufaktur-diskontens medel utgå, bör ega rum, samt huruvida förvaltningen af dessa medel må, vare sig genom öfverflyttning till annat allmänt embetsverk eller annorledes, kunna ordnas på ett enklare och billigare sätt, än hittills».

N:o 32.

Ank. till Riksd. Kansli den 3 Mars 1874, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af dels väckt motion om indragning af Riksgälds-kontorets kommissariat och reglering af tjänstegöromålen inom nämnda Kontor dels en af Fullmäktige i Riksgälds-kontoret gjord framställning rörande det åt Fullmäktige gifna uppdrag i afseende på nämnda reglering.

(R. A.)

Uti en inom Andra Kammaren väckt och till Stats-Utskottets handläggning remitterad motion (N:o 81) har Herr C. A. Larsson, med åberopande af hvad Riksdagens senast församlade revisorer uti sin berättelse rörande Riksgälds-kontorets förvaltning (sid. 65) anfört i fråga om regleringen af tjänstegöromålen inom Riksgälds-kontoret, föreslagit, att Riks-